

20 & 21 Νοεμβρίου 2020  
«Covid-19: Δικαϊκές Επιπτώσεις & Προοπτικές»

ΕΝΩΣΗ  
ΕΛΛΗΝΩΝ  
ΝΟΜΙΚΩΝ  
e-ΘΕΜΙΣ



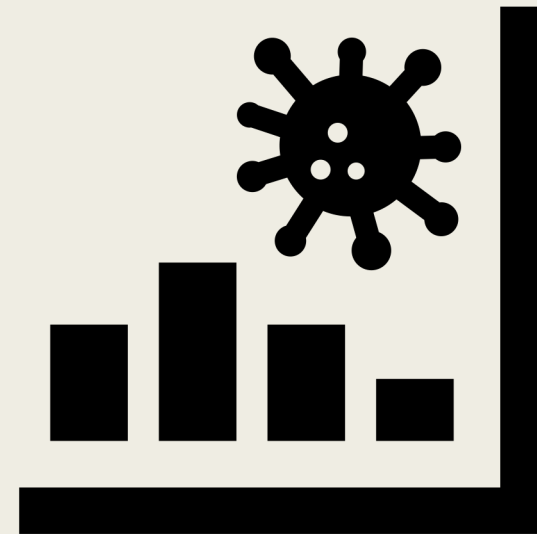
# ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

Εισηγητής:

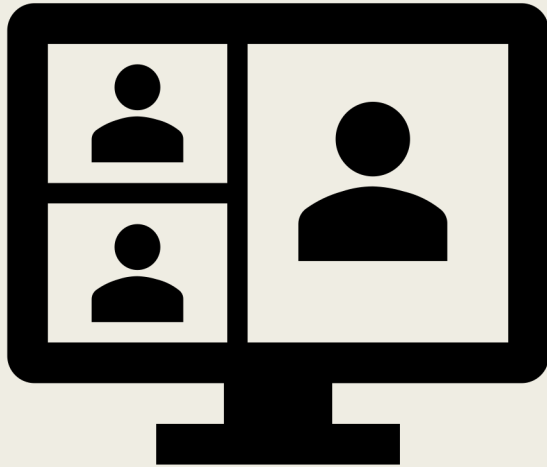
Γεώργιος Χ. Πανίτσας, Διδάκτωρ Νομικής (ΕΚΠΑ),  
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω (P&L Law),  
Διαπιστευμένος Διαμεσολαβητής ΥΔΔΑΔ  
email: [gpanitsas@pl-law.gr](mailto:gpanitsas@pl-law.gr)

# Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- Η πανδημία του κορονοϊού Covid-19.
- Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην οικονομική ζωή και στις συναλλαγές, ιδίως κατά τις περιόδους του «lockdown».
- Το εμπορικό δίκαιο ως ρυθμιστής των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων.
- Παρουσίαση ορισμένων θεματικών που καταδεικνύουν τον τρόπο που η πανδημία έχει επηρεάσει, επηρεάζει και θα επηρεάσει επιμέρους τομείς του εμπορικού δικαίου.



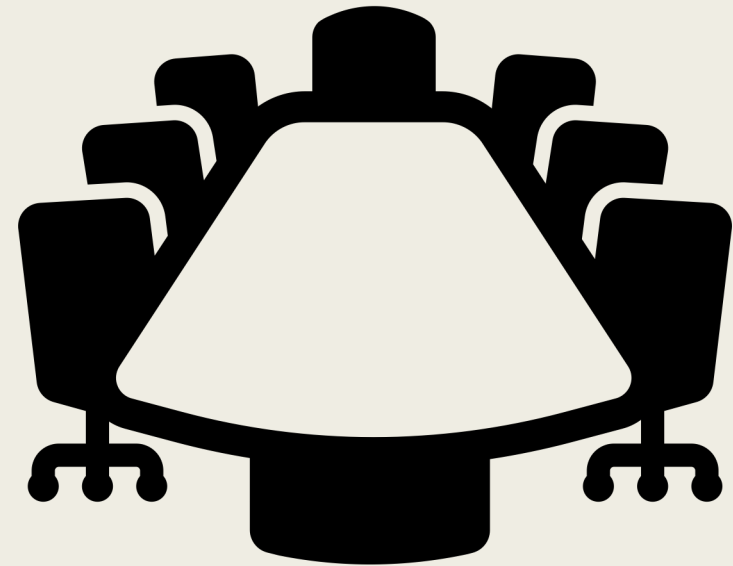
# Εμπορικές εταιρίες I



- Η πανδημία και η ανάγκη λήψης μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης καθιστά δυσχερή τη συγκρότηση και συνεδρίαση των εταιρικών οργάνων.
  - *Λύσεις που παρείχε το ισχύον δίκαιο: δυνατότητες λήψης απόφασης με πρακτικά δια περιφοράς, ευχέρεια συμπερίληψης προβλέψεων για συνεδρίαση των εταιρικών οργάνων με τηλεδιάσκεψη, ειδικά στην ΑΕ ειδικές προβλέψεις για δυνατότητες λήψης απόφασης από τη ΓΣ με επιστολική ψήφο ή και λήψης απόφασης με ψηφοφορία χωρίς συνεδρίαση (written resolutions).*
  - *Νέες δυνατότητες που θεσπίστηκαν από τον νομοθέτη για την αντιμετώπιση του προβλήματος: Εν αρχή πρόβλεψη για περιορισμένο χρονικό διάστημα δυνατότητας τηλεδιάσκεψης των συνελεύσεων μετόχων/εταίρων ακόμη και όταν τούτο δεν προβλέπεται στο καταστατικό. Στη συνέχεια περιλήφθηκαν επιμέρους διατάξεις στα σχετικά εταιρικά νομοθετήματα με τις οποίες προβλέφθηκαν δυνατότητες διεξαγωγής των συνελεύσεων των εταίρων/μετόχων και των συνεδριάσεων των ΔΣ και με τηλεδιάσκεψη, ασχέτως καταστατικής πρόβλεψης.*
- Ζητήματα που ανακύπτουν.

# Εμπορικές εταιρίες II

- Η λήξη της θητείας των διοικητικών οργάνων κατά τη διάρκεια της πανδημίας:
  - *Ειδική νομοθετική πρόβλεψη για την παράταση της θητείας των διοικητικών και εποπτικών συμβουλίων αγροτικών συνεταιρισμών, αναγκαστικών συνεταιρισμών και ενώσεων αναγκαστικών συνεταιρισμών. Αντίστοιχη πρόβλεψη για αθλητικά σωματεία και ενώσεις.*
  - *Αντιμετώπιση του προβλήματος στα υπόλοιπα νομικά πρόσωπα.*
- Δυσχερής η έγκριση και δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων των εταιριών εν μέσω του πρώτου διαστήματος της πανδημίας.
  - *Προβλέφθηκε παράταση της σχετικής προθεσμίας.*
- Δυσχερής η λειτουργία του «Κεντρικού Μητρώου Πραγματικών Δικαιούχων» και η καταχώριση των σχετικών στοιχείων.
  - *Προβλέφθηκε χρονική παράταση της καταχώρισης των απαραίτητων στοιχείων.*



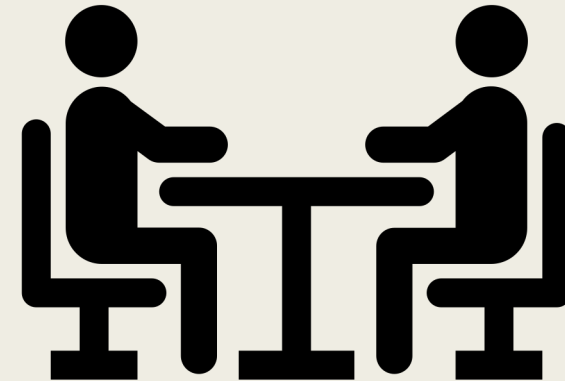


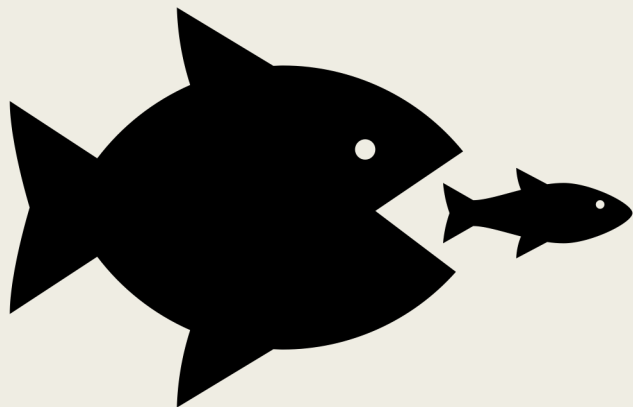
# Εμπορικές εταιρίες III

- Η τρέχουσα υγειονομική και οικονομική κρίση ως παράγοντας που επηρεάζει τον εταιρικό βίο και τις σχέσεις των εταίρων/μετόχων.
  - Παραδείγματα – ιδίως η περίπτωση εταιριών που δραστηριοποιούνται στους τομείς του τουρισμού, της εστίασης, των μεταφορών, των τεχνών και της ψυχαγωγίας.
  - Η ανάγκη λήψης εταιρικών μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης. Παραδείγματα.
  - Η κρίση ως «σπουδαίος λόγος» για τη λύση της εταιρίας, την έξοδο ή τον αποκλεισμό εταίρου.
  - Οικονομικά-χρηματοδοτικά προβλήματα της εταιρίας: αντιμετώπιση με μέσα του πτωχευτικού δικαίου.

# Εμπορικές εταιρίες IV

- Ευθύνη των διοικούντων εμπορικές εταιρίες κατά την εποχή της πανδημίας.
  - *Ευθύνη λόγω παράλειψης λήψης κατάλληλων μέτρων ασφαλείας και υγιεινής με αποτέλεσμα τη μετάδοση του ιού σε εργαζόμενους και τρίτους (πελάτες κτλ).*
  - *Ευθύνη λόγω παράλειψης τήρησης των μέτρων που έχουν επιβληθεί από τις κρατικές αρχές με αποτέλεσμα την επιβολή κυρώσεων.*
- Υγειονομική κρίση και εταιρική κοινωνική ευθύνη.



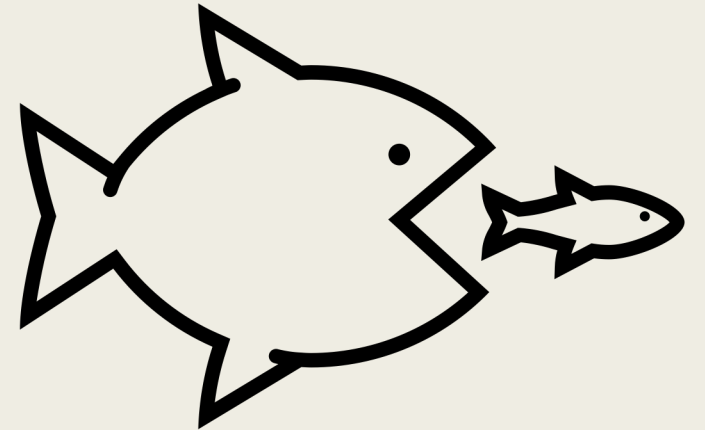


# Δίκαιο ανταγωνισμού I

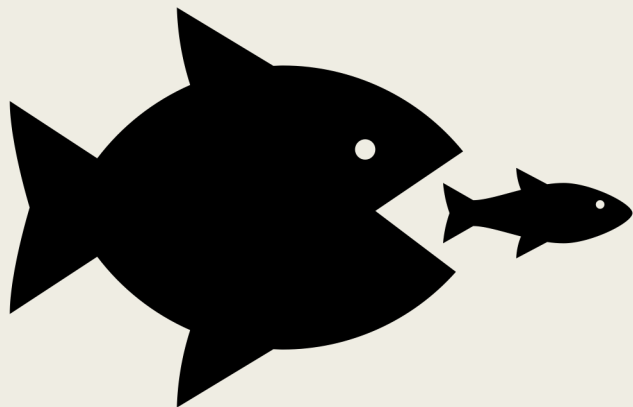
- Επιστροφή στη συζήτηση περί της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού σε εποχές κρίσης. Η εμπειρία από προηγούμενες κρίσεις:
  - *Οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού συνεχίζουν να εφαρμόζονται.*
  - *Η επίκληση της κρίσης που διέρχεται μία επιχείρηση ή ένας κλάδος μπορεί να αποτελέσει παράγοντα που θα ληφθεί υπόψη κατά την επιμέτρηση του προστίμου, εφόσον πληρούνται ορισμένες (αυστηρές) προϋποθέσεις.*
- Η παρούσα υγειονομική κρίση δημιούργησε και συνεχίζει να δημιουργεί επιμέρους προβλήματα, για την αντιμετώπιση των οποίων η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων μπορεί να αποδειχθεί κρίσιμη.
  - *Ελλείψεις στην προμήθεια επιμέρους αγαθών, όπως φάρμακα και τρόφιμα.*
  - *Περιορισμός της παροχής ορισμένων υπηρεσιών, όπως οι μεταφορές.*
  - *Απότομες και ραγδαίες αυξήσεις στην τιμή προϊόντων πρώτης ανάγκης όπως μάσκες προστασίας κ.α.*
  - *Και φυσικά, οι εγγενείς δυσκολίες στην έρευνα και παραγωγή του εμβολίου...*

# Δίκαιο ανταγωνισμού II

- Μέσω της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων ορισμένα από τα προαναφερθέντα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν. Παραδείγματα.
- Οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού παρέχουν την απαραίτητη ευελιξία ώστε τέτοιες συμφωνίες και πρακτικές να θεωρηθούν νόμιμες:
  - *Η έλλειψη του στοιχείου του «περιορισμού του ανταγωνισμού» ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα της σχετικής συμφωνίας ή πρακτικής.*
  - *Περιοριστικές πρακτικές ως δευτερεύοντες περιορισμοί.*
  - *Η εξαίρεση της παρ. 3 του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (και της παρ. 3 του άρθρου 1 Ν 3959/2011).*
  - *Ειδικά για τις κάθετες συμφωνίες εφαρμογής τυγχάνει και ο Κανονισμός 330/2010.*
  - *Ειδικά για τις συμφωνίες R&D εφαρμογής τυγχάνει και ο Κανονισμός 1217/2010.*





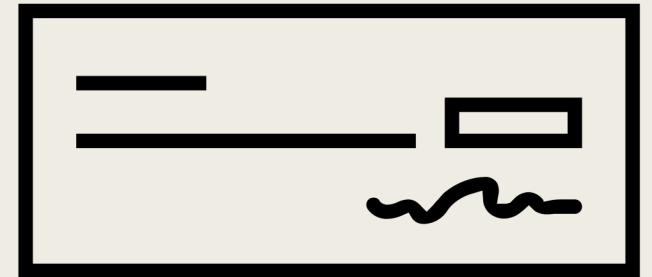


# Δίκαιο ανταγωνισμού III

- Τα παραπάνω έτυχαν αποδοχής και από την ΕπΑντ (βλ. και Δελτία Τύπου της 7<sup>ης</sup> και ιδίως της 16<sup>ης</sup> Μαρτίου 2020 -το οποίο αφορά περιπτώσεις κάθετων συμφωνιών) καθώς και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. και Ανακοίνωση 2020/C 116 1/02 η οποία αφορά κυρίως μορφές συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων για τη διασφάλιση της προμήθειας και διανομής φαρμάκων και ιατρικού εξοπλισμού).
- Ζητήματα που αφορούν ελλείψεις στην αγορά ή/και περιπτώσεις υπερβολικής τιμολόγησης μπορούν βραχυπρόθεσμα να αντιμετωπιστούν και με μέτρα ρυθμιστικής παρέμβασης στην αγορά. Παραδείγματα κατά την τρέχουσα υγειονομική κρίση.
- Σε κάθε περίπτωση ελλοχεύουν κίνδυνοι τόσο λόγω συντονισμένων συμπεριφορών όσο και λόγω της ενίσχυσης της δεσπόζουσας θέσης ορισμένων επιχειρήσεων. Για τους λόγους αυτούς θα πρέπει οι αρχές ανταγωνισμού να βρίσκονται σε συνεχή επαγρύπνηση.
- Στο πλαίσιο της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης αναμένεται και η αξιοποίηση του επιχειρήματος της «εξυγιαντικής συγκέντρωσης».
- Σε κάθε περίπτωση, η πανδημία επηρεάζει και θα συνεχίσει να επηρεάζει κυρίως τον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

# Δίκαιο αξιογράφων

- Τα αξιόγραφα αποτελούν βασικό μέσο πληρωμής και πίστωσης κατά τις εμπορικές συναλλαγές.
- Η μη εμπρόθεσμη πληρωμή ορισμένων αξιογράφων μπορεί να οδηγήσει σε καταχώρηση δυσμενών στοιχείων σε αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς.
- Ιδίως κατά την περίοδο της αναστολής λειτουργίας επιμέρους επιχειρήσεων και της γενικευμένης απαγόρευσης κυκλοφορίας κτλ, πλήθος επιχειρήσεων αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν αδυναμία εμπρόθεσμης πληρωμής επιταγών και συναλλαγματικών.
- Ελήφθησαν ως κρατικά μέτρα η αναστολή προθεσμιών λήξης, εμφάνισης και πληρωμής αξιογράφων πληττόμενων επιχειρήσεων καθώς και η μη καταχώριση αξιογράφων σε αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς.



# Δίκαιο αφερεγγυότητας I



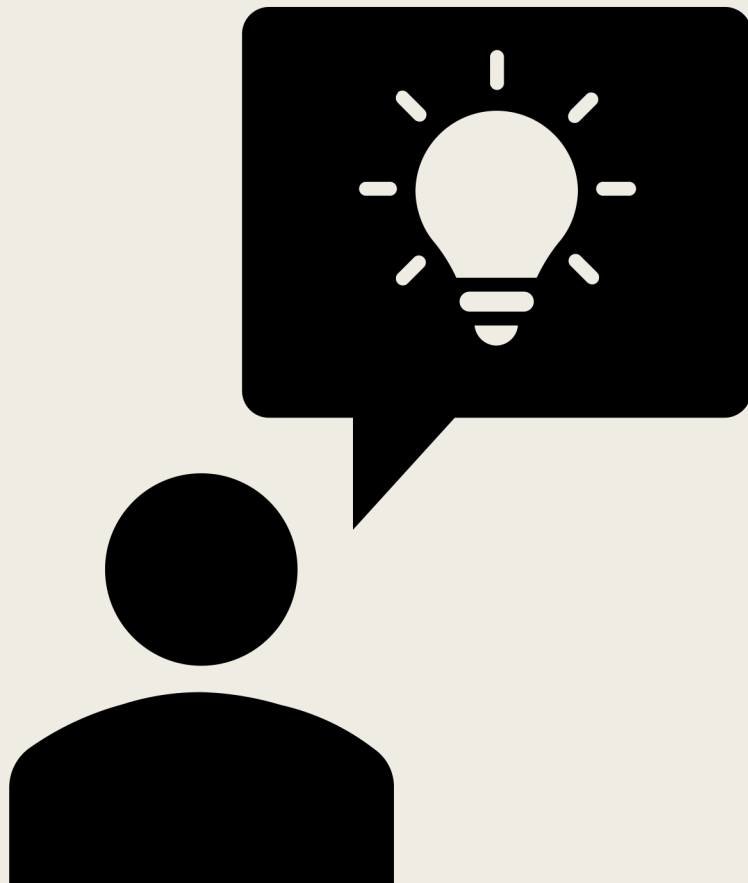
- Ο κλάδος του εμπορικού δικαίου που δύναται να αποτελέσει το κατάλληλο εργαλείο για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας.
- Έχουν ήδη ληφθεί μέτρα για την αναστολή καταβολής δόσεων οφειλών.
- Κατά τις περιόδους του lockdown προβλέφθηκε γενική αναστολή της αναγκαστικής εκτέλεσης.
- Μεσούσης της κρίσης ψηφίστηκε το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας επιχειρήσεων και ιδιωτών (N 4738/2020).

# Δίκαιο αφερεγγυότητας II

- Το επόμενο διάστημα αναμένεται ότι αρκετές πληττόμενες επιχειρήσεις, ιδίως από τους κλάδους του τουρισμού, της εστίασης κτλ θα βρεθούν σε επαπειλούμενη αδυναμία εξυπηρέτησης των οφειλών τους, για λόγους που οφείλονται στο οικονομικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί εξαιτίας της πανδημίας.
  - Οι επιχειρήσεις αυτές θα δύνανται να κάνουν χρήση των εργαλείων του Ν 4738/2020 (εξωδικαστικός, εξυγίανση).
  - Θα πρέπει να επιδειχθεί από τους πιστωτές των επιχειρήσεων αυτών μία συνετή, καλόπιστη και υπεύθυνη στάση προκειμένου να καταστεί εφικτή η αναδιάρθρωση των οφειλών τους.
  - Θα πρέπει να προβλεφθεί, για όσο διάστημα διαρκεί η παρούσα κρίση, η προσωρινή αναστολή ορισμένων μέτρων, όπως η υποχρέωση των εταιρικών διοικητών προς υποβολή αίτησης πτώχευσης χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, και ενδεχομένως, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η ευχερέστερη αναστολή μέτρων ατομικής και συλλογικής εκτέλεσης σε βάρος βιώσιμων πληττόμενων επιχειρήσεων.
  - Ενδεχομένως για ορισμένο διάστημα να χρειαστεί να προβλεφθεί και κάποια γενικευμένη αναστολή πλειστηριασμών σε βάρος των πληττόμενων επιχειρήσεων και ιδιωτών.



# Καταληκτικές παρατηρήσεις



- Κατά την τρέχουσα συγκυρία ανακύπτει πλήθος προκλήσεων στον χώρο του εμπορικού δικαίου. Οι προκλήσεις αυτές αναμένεται να επηρεάσουν και άλλους κλάδους του δικαίου, όπως πχ το εργατικό δίκαιο.
- Ζητήματα που αφορούν αποκλειστικά το χρονικό διάστημα της πανδημίας και ιδίως του lockdown, αντιμετωπίζονται ευχερέστερα είτε με νομοθετικά μέτρα (πχ αναστολή πληρωμής αξιολογίων, διεξαγωγή ΓΣ με τηλεδιάσκεψη ασχέτως καταστατικής πρόβλεψης), είτε με την κατάλληλη ερμηνευτική προσαρμογή των εν ισχύ νομικών διατάξεων (πχ τελεολογική συστολή ή συσταλτική ερμηνεία των περί ανταγωνισμού διατάξεων).
- Κρισιμότερες είναι οι προκλήσεις που ανακύπτουν ως απότοκος της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης. Πλήθος επιχειρήσεων αναμένεται να περιέλθουν σε εξαιρετικά δυσμενή οικονομική θέση. Ορισμένες εξ αυτών αναμένεται να λυθούν, ενώ αρκετές επιχειρήσεις θα περιέλθουν σε καθεστώς αφερεγγυότητας. Ως προς τις τελευταίες, το νέο νομοθετικό πλαίσιο που τέθηκε σε ισχύ θα πρέπει να αποτελέσει ένα εργαλείο για την επαναφορά τους σε καθεστώς κερδοφορίας.
- Από την άλλη πλευρά, αρκετές επιχειρήσεις αναμένεται να ενδυναμώσουν την ισχύ τους στην αγορά, οπότε απαιτείται επαρκής έλεγχος της συμπεριφοράς τους από την αρχή ανταγωνισμού.



ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ